

Sygn. akt VI Gz 264/18

POSTANOWIENIE

Dnia 30 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Beata Hass - Kloc (spr.)**

Sędziowie : SO Anna Harmata

SO Marta Zalewska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Joanna Kościak

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2018 r. w Rzeszowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku : L. K.

przy udziale

1. (...) SA w P. ,

2. (...) S.A. w T.

o ustalenie ceny akcji

w przedmiocie zażalenia :

1. (...) S.A. oraz

2. (...) S.A. w T.

na postanowienie Sądu Rejonowego w Rzeszowie, XII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 24 października 2017 r., sygn. akt RZ XII Ns. Rej. KRS (...)

postanawia:

1. **oddalić** zażalenie (...) S.A.

2. **oddalić** zażalenie (...) S.A. w T.

3. **zasądzić** na rzecz wnioskodawczyni L. K. od uczestników (...) S.A. i (...) S.A. w T. kwotę 120 zł. (sto dwadzieścia złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

(...)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24.10.2017 r. /k. 4748/ Sąd Rejonowy w Rzeszowie XII Wydział Gospodarczy KRS odrzucił apelację (...) S.A. i apelację (...) S.A. od postanowienia z dnia 8.06.2017 r. sygn. akt RZ XII Ns. Rej. KRS (...) /k. 4698/.

W uzasadnieniu postanowienia wskazał, że postanowieniem z dnia 8.06.2017 r. Sąd oddalił skargę o wznowienie postępowania. Wznowienie postępowania dotyczyło ustalenia przez Sąd ceny skupu akcji Rafinerii (...) S.A. będących w posiadaniu wnioskodawcy przez (...) S.A.

Sąd Rejonowy powołał przepis art. 417 ksh, art. 312 § 8 ksh w zw. z art. 417 § 1 ksh, wskazując, że postanowienie sądu kończące postępowanie w sprawie jest niezaskarżalne. Regulacja art. 312 §8 ksh stanowi wyjątek od zasady wyrażonej w art. 518 kpc i pomimo, iż stanowi dolegliwość dla jej adresatów, w wyraźny sposób wyklucza możliwość wniesienia apelacji. Sąd ten wskazał na językowe reguły interpretacyjne i charakter postępowania w przedmiocie rozstrzygnięcia przez Sąd sporu co do ceny wykupu akcji. Nie jest to typowy spór prawny, w którym należy rozważyć szereg okoliczności faktycznych oraz dokonać subsumcji. Zadanie Sądu rejestrowego sprowadza się zasadniczo do oceny fachowości wyceny sporządzonej przez biegłego wyznaczonego przez walne zgromadzenie oraz ewentualnie tej wykonanej przez specjalistę powołanego w toku postępowania.

Wyrażone przez uczestnika wątpliwości co do zgodności przepisu art. 312 § 8 zd. 2 ksh z art. 176 Konstytucji, zgodnie z którym postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne, nie mogło skutkować uznaniem wniesionych apelacji za dopuszczalne. Jak wskazuje art. 31 ust. 3 Konstytucji, ustanowione w niej wolności i prawa nie mają charakteru bezwzględnie. Jednocześnie rozstrzygnięcie tego, czy ograniczenie określonego prawa było w świetle tego przepisu dopuszczalne, leży poza zakresem kognicji sądów powszechnych.

Powyższe postanowienie zaskarżyli zażaleniami obaj uczestnicy.

(...) S.A. zaskarżył postanowienie w części obejmującej odrzucenie apelacji PKN od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 8.06.2017 r.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie:

1) art. 418 § 3 w zw. z art. 417 § 1 w zw. z art. 312 § 8 zd. drugie ksh oraz art. 518 kpc poprzez wadliwe przyjęcie, że art. 312 §8 zd. drugie ksh wyłącza możliwość zaskarżenia apelacją postanowienia rozstrzygającego o skardze o wznowienie postępowania w przedmiocie ustalenia ceny akcji, podczas gdy przepis art. 312 § 8 zd. drugie ksh jako przewidujący wyjątek od zasady zaskarżalności orzeczeń wydanych w pierwszej instancji powinien być interpretowany zawężająco jako wyłączający możliwość kwestionowania apelacją wyłącznie postanowienia dotyczącego ustalenia ceny akcji, a zatem przepis ten nie dotyczy postanowienia rozstrzygającego o skardze o wznowienie postępowania w przedmiocie ustalenia ceny akcji, którego przedmiot wykracza poza samą wycenę akcji. W konwencji Sąd Rejonowy naruszył art. 370 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc bezpodstawnie odrzucając apelację PKN od postanowienia z 8.06.2017 r.

2) art. 78 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez odrzucenie apelacji od postanowienia z 8.06.2017 r. i w konsekwencji pozbawienie PKN konstytucyjnego prawa do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, podczas gdy przewidziana w art. 78 Konstytucji RP możliwość ustanowienia wyjątków od zasady zaskarżalności orzeczeń nie może prowadzić do naruszenia istoty tego prawa (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) wyrażającej się w możliwości zaskarżenia orzeczeń merytorycznie rozstrzygających sprawę,

3) naruszenie art. 193 Konstytucji RP w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym poprzez niewystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym dotyczącym zgodności art. 312 § 8 zd. drugie ksh z art. 78 i z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP pomimo niewyjaśnienia w zaskarżonym postanowieniu kwestii zgodności z art. 312 § 8 zd. drugie ksh z Konstytucją RP, podczas gdy sąd powszechny – w razie powzięcia wątpliwości co do zgodności przepisu ustawy z Konstytucją RP - ma obowiązek wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym. W konsekwencji Sąd Rejonowy bezpodstawnie odrzucił apelację PKN od postanowienia z 8.06.2017 r., naruszając konstytucyjne prawo PKN do zaskarżenia postanowienia wydanego w pierwszej instancji.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu rozwinął argumentację na poparcie zgłoszonych zarzutów.

(...) S.A. zaskarżył postanowienie z dnia 8.06.2017 r. w części odrzucającej jego apelację.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1) naruszenie art. 370 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc oraz z art. 312 § 8 ksh poprzez odrzucenie apelacji, podczas gdy przedmiotem postanowienia z dnia 8.06.2017 r. nie jest jedynie kwestia wyceny akcji Rafinerii (...) S.A. , ale również zagadnienia istotne z punktu widzenia wznowienia postępowania, a zatem apelacja (...) nie podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna zgodnie z art. 312 § 8 ksh.

2) naruszenie art. 78 Konstytucji RP, art. 176 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP poprzez naruszenie prawa (...) do zaskarżenia postanowienia merytorycznie rozstrzygającego sprawę w danej instancji, a w konsekwencji również konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez Sąd, mimo że art. 312 § 8 ksh w zakresie w jakim przewiduje niezaskarżalność postanowienia ustalającego wycenę akcji jest niezgodny z Konstytucją RP,

3) Naruszenie art. 193 Konstytucji RP w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym poprzez niewystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o zgodność art. 312 § 8 ksh z art. 78 Konstytucji RP.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Na wypadek uznania , że nie jest możliwe uchylenie zaskarżonego postanowienia przed orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności art. 312 § 8 ksh z Konstytucją RP wniósł o zawieszenie postępowania na zasadzie art. 177 § 1 pkt 3¹ kpc oraz skierowanie do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego dotyczącego niezgodności art. 312 § 8 zd. 2 ksh z art. 78 Konstytucji RP, art. 176 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

W uzasadnieniu przytoczył argumentację na poparcie zgłoszonych zarzutów.

W odpowiedzi na zażalenia wnioskodawca wniósł o ich oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

W uzasadnieniu wnioskodawca przytoczył argumenty na poparcie swojego stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył co następuje:

Zażalenia uczestników nie zasługują na uwzględnienie.

W przedmiotowa sprawa toczyła się w zw. z uchwałą (...) spółki Rafinerii (...) S.A. o przymusowym wykupie akcji spółki akcjonariuszy mniejszościowych na podstawie art. 418 ksh, na skutek wniosku akcjonariusza złożonego w oparciu o art. 318 § 8 ksh stosowanego odpowiednio na mocy ar. 417 §1 zd. 3 ksh i art. 418 § 3 zd. 1 ksh o wyznaczenie nowego biegłego rewidenta i ustalenie ceny akcji podlegających przymusowemu wykupowi.

Postanowieniem z dnia 27.02.2015 r. Sąd Rejonowy ustalił cenę przymusowego wykupu akcji /k. 4228 t. XXII /.

Postanowieniem z dnia 15.09.2015 r. Sąd Rejonowy odrzucił skargi o wznowienie postępowania wniesione przez (...) S.A. i (...) S.A. następcy prawnego Rafinerii (...) S.A.

Postanowieniem z dnia 31.12.2015 r. VI Gz 347/15 Sąd Okręgowy w Rzeszowie /k. 4623/ uchylił zaskarżone postanowienie i wznowił postępowanie zakończone postanowieniem z dnia 27.02.2015 r. o ustalenie ceny akcji z udziałem obu wnoszących skargi.

Postanowieniem z dnia 8.06.2017 r. Sąd Rejonowy oddalił obie skargi o wznowienie postępowania /k.4698 /, które następnie zostało zaskarżone apelacjami uczestników, odrzuconymi zaskarżonym w niniejszej sprawie postanowieniem z dnia 24.10.2017 r.

Na wstępie należało zaznaczyć, iż w sprawie zastosowanie znajdują przepisy regulujące postępowanie rejestrowe w brzmieniu sprzed daty 15.03.2018 r., a to w zw. z art. 32 ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw.

W konsekwencji zastosowanie znajdują ogólne przepisy dotyczące postępowania nieprocesowego, a to w zw. z przepisem art. 694¹ kpc w brzmieniu sprzed daty 15.03.2018 r., który znajdował zastosowanie tylko w sprawach o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i art. 7 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, zgodnie z którym do postępowania przed sądami rejestrowymi stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

W świetle zarzutów skarżących w pierwszym rzędzie należy rozważyć istotę instytucji wznowienia postępowania.

Stosownie do art. 412 § 1 kpc Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia.

§ 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargę o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżone orzeczenie albo je uchyla i w razie potrzeby pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Przyjęte w art. 412 § 2 kpc rozwiązanie, a także uchylenie art. 411 nie mogą prowadzić do wniosku, jakoby brak było aktualnie podstaw do wyodrębnienia fazy badania dopuszczalności wznowienia (iudicium rescindens) i fazy ponownego rozpoznania sprawy (iudicium rescissorium); por. K. W. (w:) J. G. (red.), (...) Prawa Procesowego Cywilnego, t. III. Środki zaskarżenia, cz. 2, W. 2013, s. (...)– (...); odmiennie M. M., Wznowienie postępowania cywilnego, W. 2013, s. 243–247 i 249. Odrębność obu faz postępowania ze skargi o wznowienie zostaje zachowana, a decyduje o niej odmiennosc przedmiotu badania sądu w każdej z tych faz. W pierwszym wypadku przedmiotem tym jest ocena istnienia podstawy wznowienia, w drugim zaś ponowna ocena merytoryczna sprawy prawomocnie wcześniej osądzonej w takich granicach, jakie określa ustawa (por. uchwałę SN z dnia 22 lipca 2005 r., III CZP 52/05, OSNC 2006, nr 6, poz. 101). /Ereciński Tadeusz (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. /.

Postępowanie ze skargi o wznowienie postępowania nie jest nowym postępowaniem, posiadającym odrębny od uprzedniego, własny przedmiot. Postępowanie to, ze względu na ścisłe podmiotowe i przedmiotowe powiązanie z postępowaniem prawomocnie zakończonym, należy traktować jako kontynuację dotychczasowego postępowania na zasadach podstaw skargi określonych w art. 399 i następnym k.p.c. Zasady te doprowadzają do rozpoznania przez sąd istoty tego samego sporu po stwierdzeniu dopuszczalności wznowienia (por. art. 412 k.p.c.) /Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2000 r. III CZ 173/99/.

O dopuszczalności wznowienia i istnieniu podstawy wznowienia rozstrzygnął Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 31 grudnia 2015 r. VI GC 347/15 wznowiając postępowanie z udziałem (...) SA w (...) SA w T. i przekazując sprawę Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie, XII Wydział Gospodarczy KRS do dalszego prowadzenia.

Na dalszym etapie sprawa podlegała zatem już merytorycznemu rozpoznaniu przez Sąd Rejonowy w granicach jakie określa podstawa wznowienia.

Jeśli podstawa skargi o wznowienie postępowania rzeczywiście istnieje, ale nie ma wpływu na treść rozstrzygnięcia, skarga podlega oddaleniu. Decyzja taka powinna być podjęta wówczas, gdy pomimo przeprowadzenia ponownego postępowania na zasadach określonych w art. 412 § 1 okazuje się, że wydane orzeczenie miałoby taką samą treść, co orzeczenie objęte skargą o wznowienie /Manowska Małgorzata (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38), wyd. III/.

Sąd Rejonowy zatem zaskarżonym postanowieniem z daty 8.06.2017 r. oddalając skargę o wznowienie rozstrzygnął co do meritum sprawy, jakim było ustalenie ceny akcji.

Przesłanki przymusowego wykupu akcji akcjonariuszy mniejszościowych zostały szczegółowo uregulowane w art. 418 § 1 ksh. Akcjonariusz, zdaniem którego dokonana przez biegłego wycena akcji będących przedmiotem wykupu (art. 418 § 3 w zw. art. 417 § 1 k.s.h.) jest zaniżona, może złożyć do sądu rejestrowego wnioszek, na skutek którego sąd samodzielnie zweryfikuje wycenę lub wyznaczy nowego biegłego, który dokona wyceny akcji (art. 418 § 3 w zw. z art. 417 § 1 w zw. z art. 312 § 8 k.s.h.).

Kolejną kwestią jaką należało rozważyć było, czy w niniejszej sprawie od postanowienia w przedmiocie oddalenia skargi o wznowienie, jako orzekającego co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym przysługuje apelacja.

W postępowaniu nieprocesowym środkiem zaskarżenia postanowień orzekających co do istoty sprawy co do zasady jest właśnie apelacja /art. 518 kpc/. W przedmiotowej sprawie jednak znajduje odpowiednie zastosowanie przepis art. 312 § 8 ksh, a to w zw. z odesłaniem z art. 417 § 1 ksh, znajdującego zastosowanie w zw. z art. 418 § 3 ksh, a zgodnie z którym na postanowienie sądu wydane w wyniku rozpatrzenia wniosku nie przysługuje środek odwoławczy.

O tym, iż ta procedura służąca ochronie praw akcjonariusza mniejszościowego, wyłączająca możliwość zaskarżenia postanowienia Sądu, spełnia standardy konstytucyjne przesądził Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 21 czerwca 2005 r., P 25/02. „Wniesienie do sądu rejestrowego wniosku o rozstrzygnięcie rozbieżności w zakresie wyceny akcji pomiędzy nim a biegłym i o ewentualne wyznaczenie nowego biegłego jest możliwe w trybie art. 312 § 8 w zw. z art. 417 § 1 zd. 3 k.s.h. Natomiast do sądu gospodarczego akcjonariusz może zaskarżyć uchwałę walnego zgromadzenia. Z tego wynika, iż droga przed sądem rejestrowym wydaje się szybsza od drogi przed sądem gospodarczym, gdyż dotyczy bardziej sprecyzowanego przedmiotu, a także dlatego, że jest jednoinstancyjna. Różnica pomiędzy tymi postępowaniami polega również na tym, że w trybie art. 422 k.s.h. sąd gospodarczy może uchylić uchwałę walnego zgromadzenia, nie może jednak modyfikować ceny wykupu akcji. Takie prawo ma sąd rejestrowy działający na podstawie art. 312 § 8 w zw. z art. 417 § 1 zd. 3 i art. 418 § 3 zd. 2 k.s.h. Akcjonariusz musi wybrać, który tryb postępowania jest dla niego bardziej dogodny. Tryb, w którym akcjonariusz występuje do sądu rejestrowego, czyli ten, w którym decyzja sądu jest ostateczna i nie przysługuje od postanowienia sądu środek odwoławczy, jest kolejnym etapem ustalania ceny przez podmiot niezależny od stron. Kwestia sporna, a więc "sprawa" w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, dotyczy, inaczej niż w przypadku art. 422 k.s.h., jedynie ustalenia ceny za akcje. O ile bowiem przedmiotem roszczenia z art. 45 ust. 1 Konstytucji jest "rozpatrzenie sprawy", o tyle zasada instancyjności dotyczy procesu decyzyjnego, a więc pierwszego rozstrzygnięcia w tej sprawie. Ustalając znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania wyrażonej w art. 176 ust. 1 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny zwracał uwagę, że art. 45 Konstytucji, zapewniający każdemu prawo do sądu, gwarancji tej nie łączy z dwuinstancyjnością rozpoznania sprawy przez sąd, o ile sprawa od początku do końca nie podlega kognicji sądownictwa (tak w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 8 grudnia 1998 r., sygn. K 41/97, OTK ZU nr 7/1998, poz. 117). W badanym tu przypadku należy stwierdzić, iż "sprawa" dotyczy ustalenia ceny akcji wykupywanych, i że nie od początku ustalanie tej ceny należy do kognicji sądu. Powołanie biegłego jest pierwszym etapem tego postępowania. Od decyzji biegłego zainteresowany akcjonariusz może się odwołać do sądu rejestrowego. Sprawa wyceny akcji nie jest zatem od początku do końca rozpatrywana przez sąd, ale jednak jest poddana kontroli sądowej. Oznacza to, że wskazana w art. 176 Konstytucji zasada dwuinstancyjności musiałaby być respektowana o tyle, o ile przemawiałyby za przyjęciem takiego rozwiązania szczególne okoliczności.”

W zakresie wniosku o zwrócenie się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego Sąd miał na uwadze, iż nie jest nim związany, może bowiem nie podzielić zastrzeżeń konstytucyjnych strony. Warunkiem wystąpienia z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego na podstawie art. 193 Konstytucji RP jest, aby wątpliwość Sądu co do zgodności przepisu prawa z Konstytucją RP, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, powstała w składzie orzekającym. Gdy wątpliwości nie ma, Sąd nie może być do tego zmuszony wnioskiem strony, skoro przewidziana art. 193 Konstytucji instytucja pytania prawnego nie daje skarżącemu w postępowaniu sądowym uprawnienia do skutecznego domagania się przedłożenia przez sąd pytania prawnego Trybunałowi Konstytucyjnemu.

W przedmiotowej sprawie brak podstaw do powzięcia takich wątpliwości, w świetle rozstrzygnięcia już tej kwestii przez Trybunał Konstytucyjny powołanym powyżej orzeczeniem.

Mając na uwadze powyższe Sąd oddalił zażalenia uczestników na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc.

W przedmiocie kosztów postępowania zażaleniowego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc, mając na uwadze, że w postępowaniu nieprocesowym wyjątkowo, jeżeli interesy uczestników były sprzeczne, sąd może orzec o kosztach na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 520 § 2 kpc). Ustalając wysokość kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym po stronie wnioskodawczyni Sąd miał na uwadze § 8 ust.1 pkt 3 w zw. z § 10. ust. 2 pkt 1 Rozp. Min. Spraw. z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(...)

ZARZĄDZENIE

I. (...)

II. (...)